

Vikingernes billedfortællinger

UDSKÆRINGER

Storbonden i Gl. Hviding glæder sig til at vise sommerens gæster, at han har bygget ny væg i langhuset. Ikke mindst er han stolt at det fornemme træskærerarbejde, som han lader udføre over åbningen mellem vognport og beboelsesrum. Motivet er sammenslyngede drager i tidens stil - bonden er skam helt med på noderne her i år 980! Du kan møde ham og hele hans husstand på Ribe VikingCenter.

I vikingetiden havde man tradition for at fastholde sagn og store begivenheder i digtning og på billedfriser. Billederne kunne være broderede, vævede, udskåret i træ, hugget i sten eller måske malet på de lerklinede vægge. Man kan kalde disse billedfortællinger for 'vikingetidens tegneserier'.

I 2010 i anledning af 1300-året for Ribes grundlæggelse genskabte Ribe VikingCenter fortællingen om Ribes tilblivelse som en billedfrise på væggene i det fornemste af vore rekonstruerede byhuse, Tinghuset. Det er i dette langhus fra ca. år 825, at vi forestiller os, at byens høvding har boet. Huset er i sæsonen udgangspunkt for Ribe VikingCenters børneaktiviteter, ligesom det også er centrum for vores skoletjeneste.

Som inspiration til at arbejde med vikingernes billedfortællinger, har vi udsendt fem forskellige opgavesæt.

Dette tredje sæt tager udgangspunkt i vikingetidens billedskærerarbejder.

'THE FRANKS CASKET' (Familien Franks skrin)

Dette lille skrin er blevet lavet i Nordengland i begyndelsen af 700-tallet. Det er ca. 10 cm højt og 25 cm bredt og det er skåret ud af hvalknogler. Der er udskåret billeder og runeindskrifter på alle 4 sider samt låget... et fantastisk arbejde og et stort kunstværk!

Billederne forestiller scener både fra bibelen og fra gamle romerske sagn og vikingehistorier.

Opgave 1: Sæt jer sammen to og to og fortæl hinanden, hvad I kan se på billederne ovenfor.

Det kan hjælpe at vide, at billedet til venstre har noget at gøre med det romerske sagn om Romulus og Remus.

Billedet til højre er fra den nordiske mytologi.

I kan finde meget mere om 'The Franks Casket' på internettet.

Claire Houck har fotograferet The Franks Casket på British Museum

Opgave 2: Læs historien om Sigurd Fafnersbane

Del historien op i små kapitler og lav en overskrift til hvert kapitel. Der må meget gerne være flere end 7 kapitler.

Kapitel 1:

Kapitel 2:

Kapitel 3:

Kapitel 4:

Kapitel 5:

Kapitel 6:

Kapitel 7:

Opgave 3: a) Lav en billedfrise over historien om Sigurd Fafnersbane (eller en anden vikingehistorie)

Fordel 'kapitlerne' i historien imellem eleverne i klassen. Over og/eller under hvert færdigt billede skrives en sætning om, hvad billedet forestiller (gerne med runer) og billederne hænges op i en lang række.

Materialer (pr. elev)

½ ark overheadplast
1 stk. brunt farvekridt
skraberedskab, f.eks. en gammel kuglepen eller en sløv kniv

Fremgangsmåde

- 1) Beslut hvilket motiv, du vil 'udskære'.
Lav en tegning af motivet med farvekridtet
- 2) Farv plaststykket jævnt med farvekridt, undtagen 2 cm. hele vejen rundt langs kanten. Måske kan du få det til at ligne et stykke træ!
- 3) Skrab motivet ud med en gammel kuglepen eller et andet skraberedskab.
Du kan lægge din tegning – eller et andet forlæg – under den farvede plast, hvis 'udskæringen' skal være nøjagtig magen til.

Dette billede er lavet efter et stykke af 'The Franks Casket', hvor sagnet om Vølund Smed er udskåret

b) Lav en billedfrise som ovenfor, men udskåret i linoleum

Opgave 4: Magiske rune/rytmestave

Materialer og værktøj

Skarp kniv

Rund fil

To stykker træ på 20-25 cm (helst friskt træ – det er lettest at arbejde i)

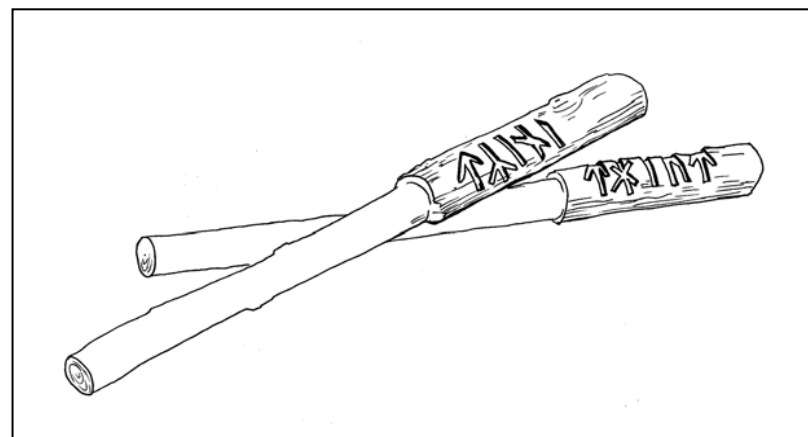
Fremgangsmåde

- 1) Snit barken af ca. 2/3 af hvert træstykke.
Resten af barken er håndtag
- 2) Snit et smukt mønster i håndtagene. Eller skriv dit navn med runer.
- 3) Fil en række riller i den ene stav.
- 4) Øv dig nu i at lave forskellige rytmer ved at slå stavene mod hinanden – eller gnide den glatte stav på tværs af den rillede.

Efterhånden som træet tørrer, vil lyden blive højere og bedre.

Runealfabetet

Det gamle germanske ord 'rûna' betyder hvisken, råd eller hemmelighed. Vikingerne mente, at runerne var magiske, så du kan jo prøve at tilføje dine rytmestave særlige egenskaber ved at indridse nogle 'stærke' ord. F.eks. 'fjende-skræmmer', 'fiske-lykke', 'kvinde-bedårer' eller 'lærer-.....' (det sidste kan du nok bedre selv finde på!)

ƒ	u	þ	ǫ	ᚱ	ƿ	ᚼ	ᚦ	l	h	↑	ᚷ	ʝ	ᚦ
F	U	TH	A	R	K	H	N	I	S	T	B	M	L
(V)	(Y)	(D)	(O)		(G)		(E)			(P)			

SIGURD FAFNERSBANE

Sigurd hedder en lille dreng. Han er egentlig dobbelt kongesøn, for hans biologiske far var Sigmund Vølsungson, en af de berømte Vølsunger, der nedstammede direkte fra Odin. Kong Sigmund blev imidlertid dræbt i krig, endnu inden Sigurd var blevet født – og da Sigurds mor hurtigt giftede sig med Kong Hjalprek i Danmark, var Sigurds stedfar altså også konge. Sigurd blev dog sat i pleje hos kongens smed Regin, så det er her i den kongelige smedebolig, at han vokser op med Regin som sin fosterfar.

Regin er en meget dygtig smed; men han har den fejl, at hans sind ofte bliver formørket, når han tænker på sin bror Fafner. Regin og Fafner er nemlig sammen arvinger til en meget stor guldskat.

Faktisk har Fafner for mange år siden dræbt deres egen far for hurtigst muligt at kunne arve skatten. Bagefter blev han så vild af guldtørst, at han ikke ville dele skatten med nogen, og slet ikke kunne holde ud, at nogen andre skulle se eller røre ved den ... Mindst af alle hans egen bror! Så Fafner gemte skatten inde midt i et stort bjerg langt ude på heden, og skabte sig selv om til en frygtelig slange, som kunne holde vagt over guldsatten.

Man kan nok forstå på alt dette, at det var en forbandet skat! Alle der ejede den, blev helt forblændede og grådige, og det var også blevet spået, at enhver, der kom til at eje skatten, ville ende sit liv ulykkeligt – og at hele hans slægt ville dø ud sammen med ham.

Når Regin er i sit sorte humør, så driller og håner han Sigurd og prøver i det hele taget at tirre ham, for at få ham til at blive både hidsig, grådig og misundelig. Så tror Regin nemlig, at han kan få Sigurd til at hjælpe sig med at dræbe Fafner og hente guldsatten, når han bliver voksen. Men Sigurd er en frisk dreng, og han lader sig ikke gå på af Regins stiklerier.

Engang siger Regin til Sigurd: 'Du er godt nok et pjok, Sigurd, at du finder dig i at gå rundt her i den beskidte smedje, når du er kongesøn og burde opholde dig i fine, højloftede sale. Man skulle ikke tro, at du var af Vølsungernes slægt!'

Men Sigurd svarer: 'Jeg har det da rigtig godt her hos dig, Regin, her kan jeg løbe omkring, som jeg vil. Og på kongeborgen kan jeg også gå ud og ind i alle salene, hvis jeg har lyst til det!'

En anden gang siger Regin: 'Du er godt nok et pjok, Sigurd, at du sådan kommer springende for at holde hestens tøjler, hver gang kongen kommer på besøg i smedjen! Du opfører dig som en staldknægt, selvom du er kongesøn, og selv burde have de smukkeste og hurtigste heste. Man skulle sandelig ikke tro, at du var af Vølsungernes slægt, at du finder dig i det!'

Sigurd svarer: 'Jeg har ikke brug for heste her hos dig, Regin, og på mine ben kan jeg nå lige så langt omkring, som jeg har lyst til. Men hvis jeg gerne ville have en hest, så kunne jeg bare spørge min stedfar kongen, så er jeg sikker på, at jeg ville få en!'

'HA! Prøv det!' siger Regin.

Og så synes Sigurd, at han hellere må bevise, at han har ret, så han spørger kongen, om han må få en hest. Kong Hjalprek siger: 'Ja, du kan gå gennem skoven og ud på engen, hvor alle hestene står, og så kan du bare tage den, som du helst vil have.'

Regin og Sigurd følges nu ad igennem skoven, og på vejen møder de en høj mand med langt gråt skæg og klap for det ene øje. Han spørger Sigurd, hvor han er på vej hen, og da han hører drengens ærinde, råder han ham til at jage alle hestene ud i floden. Når hestene ikke længere kan mærke bunden, vil de fleste blive bange, og svømme hurtigt tilbage mod bredden ... men Sigurd skal vælge den hest, som frygtløs svømmer videre over på den anden side af floden.

Alting sker, som den gråskæggede har forudset, og Sigurd vælger en sølvfarvet ung hest, som virker helt frygtløs. Han kalder den for Grane, som betyder 'grå'.

'Det er en god hest!' siger den høje ' Den nedstammer fra min egen hest Sleipner!' Og med de ord forsvinder han.

Ikke længe efter er Regin igen efter Sigurd med sine stiklerier:

'Du er godt nok et pjok, Sigurd, at du finder dig i at gå rundt i det grove tøj og uden guld om armen. Når du er kongesøn, og burde gå i de smukkeste klæder og have både tjenere og guld og sølv i overflod. Hvad med din far Sigmunds store formue – hvor er den blevet af, tror du?!'

'Kong Sigmunds skatte passer min stedfar Kong Hjalprek på for mig!' siger Sigurd. Og hvis jeg mangler guld eller mænd, så kan jeg bare spørge ham, så er jeg sikker på, at jeg får det!'

'HA! Prøv det!' siger Regin. 'Men ellers, så ved jeg hvor der findes en enorm stor skat, som du kan få, hvis ellers du tør tage livet af den hugorm, som passer på den.'

Sigurd svarer: 'Jeg har ikke brug for hverken mænd eller guld her hos dig, Regin. Når jeg bliver gammel nok, så spørger jeg selv efter det, som jeg har brug for – men før jeg går på ormejagt med dig, så vil jeg hævne drabet på min far.'

'Ja, du er og bliver en tøsedreng' håner Regin, 'Man skulle sandelig ikke tro, at du var af Vølsungernes slægt!'

Da Sigurd er blevet 12 år gammel, er han blevet godt træt af Regins evige hån og stiklerier, og han beslutter at drage ud i verden. Han beder sin stedfar om skib og mandskab, og tager først til Hundings land, hvor han dræber sin fars banemand* og alle hans sønner.

*Bane betyder død. Sigmunds banemand er ham, der har dræbt Sigmund

Efter at Sigurd er kommet tilbage til Danmark, drager han med Regin til dennes hjemegn og ud på heden, hvor Fafner vogter bjerget med guldsatten. Her ser de en dyb hulvej, der fører hen over heden og til en høj klippeskrænt ud mod havet. Det er den vej, som slangen hver dag plejer at glide igennem lyngen hen til klippen, hvor den læner sig ud over skrænten og drikker af havet. Sporet er bredere end en hest og skræntens højere end kongsgården derhjemme.

'Det er ellers nogen velvoksne hugorme, I har her' mener Sigurd.

Åh, dit pjok!' svarer Regin ' Man skulle virkelig ikke tro, at du var af Vølsungernes slægt, når du kan være bange for så lidt! Vil du da ikke gerne vinde ære og berømmelse og gøre dit navn udødeligt? Hvis du bare graver et dybt hul i sporet og stiller dig ned i det, så kan du stikke dit sværd op i hjertet på slangen, når den glider hen over dig ... og færdig med den!'

Sigurd begynder at grave, som Regin har foreslået, og Regin går hurtigt væk og gemmer sig i lyngen.

Mens Sigurd står og graver, kommer der en mand forbi. Han er høj og har langt gråt skæg men kun ét øje. Da han hører, hvad Sigurd er i færd med, siger han: 'Så skulle du nok hellere grave to huller, for ellers risikerer du at drukne i slangens blod, når du har stukket den!'

Sigurd takker for rådet, og graver videre. Han er lige netop blevet færdig med de to huller, da der lyder ligesom en fjern torden, og han kan mærke jorden ryste under sig. Det er Fafner, der er på vej over heden for at slukke sin tørst i havet.

Sigurd kryber sammen i det ene hul, og idet slangen glider hen over ham, stikker han sit sværd dybt i bugen på den. Blod og gift vælder ud af såret, og skønt Sigurd hurtigt springer over i det andet hul, står han i mørkt drageblod til midt på lårene, før slangen ligger så stille, at Sigurd kan slippe væk.

Fafner vrider sig voldsomt i dødskamp og brøler: 'Livet rinder hurtigt af mig, og jeg kan ikke mere se; men fortæl mig, hvem du er, så jeg i det mindste kan vide, hvem der blev min banemand!'

Sigurd har ikke megen lyst til at give sig til kende, han er bange for, at Fafner så vil kaste en forbandelse på ham.

'Du er en ussel nidding, hvis ikke du tør stå ved, hvad du har gjort' siger Fafner; 'men jeg kan godt regne ud, hvem der står bag. Det må være min bror Regin – og det er i det mindste en trøst, at han nu også vil dræbe dig, så han kan få skatten alene. Så bliver jeg da hævnnet.'

Sigurd fortæller alligevel hvem han er, og lige inden Fafner dør, advarer han Sigurd imod skatten: 'Lad skatten ligge! Den er forbandet, og det vil altid gå dens ejer ulykkeligt. Han vil kun leve kort, og hele hans slægt vil uddø!'

'Ja, det siger du' tænker Sigurd' men nu har jeg haft så meget besvær for at få fat i den skat – så vil jeg også have fornøjelse af den! Vi skal jo alligevel alle sammen dø på et eller andet tidspunkt, og det er bestemt sjovere at leve som ejer af en masse guld end uden.'

Da dragen Fafner er helt død, dukker Regin op. Han er i dårligt humør og siger mørkt:

'Jeg har dræbt min egen bror – det var en niddings dåd!'

'Nåh, den bedrift havde du nu ikke megen andel i' mener Sigurd' Man kunne ikke se andet end buksebagen af dig mellem lyngtotterne, så travlt havde du med at gemme dig, da det begyndte at blive farligt!'

Men Regin skumler videre, at Sigurd har dræbt hans bror, og skylder ham bod og erstatning. Det vil Sigurd ikke gå med til. Regin beder ham om i det mindste at skære dragens hjerte ud og stege det, så han kan få det at spise, og det går Sigurd med til. Mens han skærer hjertet ud, drikker Regin grådigt af drageblodet. Det gør ham så søvnig, at han lægger sig til at sove, mens Sigurd tænder bål og giver sig til at stege dragehertet på sit spyd over bålet.

Da Sigurd på et tidspunkt vil mærke efter, om hjertet er ved at være gennemstegt og mørt, sprutter noget af kødsaften ud og brænder ham på fingrene. Hurtigt stopper han fingrene i munden for at køle dem af. På den måde får han lidt af drageblodet i sig – og nu kan han pludselig forstå dyrenes sprog!

Over ham i en stor busk sidder to fugle og taler sammen:

'Der sidder Sigurd godtroende og steger Fafners hjerte til sin fosterfar' siger den ene ' mens Regin bare pønser på, hvordan han hurtigst muligt skal slå Sigurd ihjel'.

'Ja, hvis ham Sigurd han var lige så klog, som han er modig' siger den anden' så tog han og spiste hjertet selv og stak sit spyd i Regin, som ligger der og pønser på hævn for sin bror, og på, hvordan han kan få skatten alene!'

Nu forstod Sigurd, hvordan alting hang sammen, og han tog sit spyd og stak det lige i hjertet på Regin, som lå og sov. Og på den måde døde den sidste i slægten, ganske som skattens forbandelse lød.

Men Sigurd tog nu sin hest Grane med op til klippehulen, hvor skatten var gemt, og læssede guldet op på ryggen af hesten og i sadeltaskerne. Der var så meget guld, at der egentlig skulle 2 almindelige heste til at bære det; men Grane var så stærk, at den kunne bære det alene. Sigurd ville gå ved siden af hesten og holde tøjlerne i hånden; men Grane nægtede at gå et skridt, før Sigurd satte sig op i sadlen, og sådan red de ned ad bjerget og ud over heden.

Herefter bliver Sigurd, søn af Sigmund Vølsungsøn, kaldt for Sigurd Fafnersbane, fordi det var ham, der dræbte dragen Fafner.

Sigurd Fafnersbane oplever mange eventyr, bl.a. bliver han forelsket i Skjoldmøen Brynhild, og han bliver gode venner med kongesønnerne Gunnar og Høgne. Sammen kommer de ud for mange farefulde og spændende, muntre og sørgelige begivenheder; men det må du læse om et andet sted!

Fakta om Ribe VikingeCenter

Ribe VikingeCenter har rekonstrueret tre markante vikingemiljøer fra Danmarks ældste by, Ribe: Markedspladsen år 710, Ribe By år 825 samt Storgården år 980.

Læs meget mere på www.ribevikingecenter.dk

Adresse

Ribe VikingeCenter

Lustrupvej 4

6760 Ribe

Tlf: 75 41 16 11

rvc@ribevikingecenter.dk